

De Stolp⁰¹

LEVEN, WONEN EN WERKEN IN EEN STOLPBOERDERIJ

OKTOBER 2018

Tips voor
duurzaam
woonplezier

Eten van
eigen bodem

*Verhalen van
vierkantdelers*

De toekomst
van het erf

sd — a
sander douma architecten

Noordervaart 73
1841 GB Stompvoren
072 - 503 98 47
post@sd-a.nl
www.sd-a.nl

We breken een lans voor de stolp!

FOTO: KENNETH STAMP

“We willen op verantwoorde wijze passende functies voor stolpboerderijen creëren.”

Met gepaste trots lanceren wij bij ons 30-jarig jubileum het eerste nummer van Magazine ‘De Stolp’. Dit magazine verschijnt, naast de nieuwsbrief, voortaan éénmaal per jaar bij het stolpenoogstfeest, en maakt deel uit van het boeiende programma van de nieuwe ‘Community Vierkantdelers’.

Een grote pluim op de hoed voor iedereen die dit mogelijk maakte. Ten eerste het bestuur dat dit project met flair van de grond tilde, ten tweede Angeli Poulssen als mede-initiatiefnemer en projectleider, en ten derde natuurlijk de projectgroep met Renee Stroomer, Willem Mes-schaert en ondergetekende. Daarnaast zijn we ook de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, provincie Noord-Holland, Het Nationaal Restau-ratiefonds en Stichting Agrarisch Erfgoed Nederland zeer erkentelijk. Zij erkennen het belang van dit experiment om de kansen voor de stolp te kunnen onderzoeken. De krachttoer is om met behulp van nieuwe communicatiestrategieën de onderlinge relatie tussen eigenaren te verstevigen en zodoende het behoud van stolpen te stimuleren.

De kern van het verhaal? We willen op verantwoorde wijze passende functies voor stolpboerderijen creëren. Het onlangs gehouden onder-zoek onder de Vrienden van de Stolp sterkt ons in dit streven. Want wat blijkt? Onze Vrienden kijken verder dan hun eigen stolp. Als belangrij-ste motief noemt men het behoud van alle stolpen met erven.

Naast de bestaande excursies en lezingen organiseren we voorlopig vier stolpencolleges per jaar. De onderwerpen worden vanuit de commu-nity aangedragen. Eén voorbeeld: de architectonische- en ruimtelijke kwaliteit en de duurzaamheid van de stolp in de toekomst. De huidige praktijk vraagt hierom. Ondanks alle veranderingen blijft behoud van de oervorm, de iconische kracht van de stolp, een pittige uitdaging.

Als we de stolpen, stolpstructuren, erf en landschap ruimtelijk één geheel beschouwen, wordt ons verhaal sterker. Geen geromantiseerd verhaal, maar een visie met een positief effect op de veranderingen die het Noord-Hollandse landschap doormaakt. Want we breken niet alleen een lans voor de stolp, ook voor Noord-Holland dat we graag mooi en vitaal houden.

Met alle betrokken mensen en organisaties biedt dit ons een gemeen-schappelijk en uitdagend toekomstperspectief. Zonder stolpen zou Noord-Holland, Noord-Holland niet zijn!

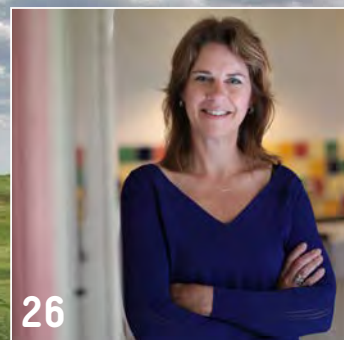
Met dank aan allen die het eerste nummer gemaakt hebben.

Veel leesplezier!

Peter van Zutphen, voorzitter

P.S. Graag uw reactie op info@boerderijenstichting.nl

Voorwoord

- 3 Voorwoord *Peter van Zutphen*
- 6 Stolpenhistorie *Een paraplu op vier poten*
- 8 Interview ambassadeur *Maarten Koning*
- 11 Stolpentaal *De buitenkant van de stolp*
- 12 Duurzame stolp *Aanpak volgens de duurzame stolpenlogica*
- 16 Interview ambassadeurs *Maud Aarts en Dagobert Bergmans*
- 18 Fietsroute Het Rijke land *Medemblik en omstreken*
- 21 Stolpentaal *De binnenkant van de stolp*
- 22 Erf en voedsel *Innovatie van nu is de traditie van morgen*
- 26 Interview ambassadeur *Irma Stroet*
- 28 Levende stolperven *Het erf in toekomstbestendige vorm*
- 30 Ondernemen in de stolp *Interview met Niels Kooij*
- 32 Interview ambassadeurs *Cor en Ria Spijker*
- 34 Stolpencommunity Vierkantdelers *informatie en colofon*

Inhoud

Stolp blijft kloppend hart van Noord-Holland

Een paraplu op vier poten

WILMA EELMAN

De stolp blijft de warme jas die hij altijd was, voor steeds nieuwe bewoners en met steeds meer nieuwe functies.

Tot aan het eind van de Middeleeuwen waren de boerderijen in Noord-Holland zogenaamde woonstalhuizen, waarin mensen en dieren onder één dak verbleven. Ze zijn vereeuwigd door Rembrandt op etsen en tekeningen en prijken op oude landmeterskaarten. In het 16e eeuwse Holland groeiden bevolking en welvaart en daarmee nam de vraag naar landbouw- en veeteeltproducten toe. Toen dit type boerderij niet meer voldeed begonnen de experimenten: men zocht naar een efficiënte, nieuwe boerderij. Dat werd de stolpboerderij, een paraplu op vier poten, waarbij mensen, vee en oogst onder één dak werden gebracht. De bouw daarvan werd mogelijk toen met de Oostzeehandel Scandinavisch hout in grote hoeveelheden werd geïmporteerd.

De vier poten van de paraplu, de vierkantstijlen, zijn twee aan twee verbonden door een horizontale gebintbalk. Die twee gebinten zijn aan elkaar gekoppeld door gebintplaten. Deze vierkantconstructie vormt de kern van de stolp, daarop rust het dak.

In het vierkant, het hooivak, wordt vanaf de grond het hooi opgetast. Daaromheen onder het laag aflopende dak vinden we de stal, het woongedeelte en de dars of deel. Met weinig materiaal en relatief lage kosten werd op deze wijze een groot volume gecreëerd. Een uitgekiend ontwerp, dat ruim vijf eeuwen voldeed en uitgroeide tot de icoon van het Noord-Hollandse platteland: de piramide van Noord-Holland.

Al snel ontwikkelden zich regionale varianten, aangepast aan de specifieke omstandigheden en bedrijfsvoering. We noemen er drie:

■ De Noord-Hollandse stolp is gericht op de melkveehouderij. Het land bij die boerderijen lag meestal aan de achterkant van de stolp. Als logische consequentie zijn ook de wagendeuren aan de achterkant gesitueerd. In de grote droogmakerijen kennen sommige Noord-Hollandse stolpen aan de voorzijde een herengedeelte, met rijke voorgevel en inrichting. Dergelijke boerderijen waren eigendom van vermogende stedelingen die 's zomers de stad ontvluchtten voor een verblijf op het platteland.

■ Dan de West-Friese stolp. Bij deze variant werd het hooi over de weg aangevoerd. Daarom vind je de wagendeuren aan de voorkant. De indeling van de stolp is daarvan afgeleid.

■ Bij het derde type, de langhuisstolp, was sprake van gemengd bedrijf. Het zaaigoed werd in het voorhuis op zolder boven het woongedeelte opgeslagen, ver verwijderd van de koedampen in de stolp.

Zo zijn er meer regionale varianten, zoals op Wieringen de skuurskotboerderij. Afmetingen, indeling en uitvoering van stolpboerderijen zijn afhankelijk van de omvang en aard van het boerenbedrijf, de bedrijfsvoering, specifieke eisen en omstandigheden en, niet te vergeten, de portemonnee van de opdrachtgever.

Gedurende vijf eeuwen was de stolp het kloppend hart van de boerenbedrijven in Noord-Holland. Nu de stolp die functie verliest, blijft het de warme jas die hij altijd was, voor steeds nieuwe bewoners en met steeds meer nieuwe functies.

Noord-Hollandse stolp

FOTO: MART GROENTJES

West-Friese stolp

FOTO: MART GROENTJES

Langhuisstolp

FOTO: KENNETH STAMP

FOTO: KENNETH STAMP

Stolpenbouwmeester Maarten Koning:

‘De ziel moet erin blijven’

Het had weinig gescheeld of tuinderszoon Maarten Koning was de tuinderij ingegaan. Net als zijn vader indertijd en nu twee van zijn vijf broers. Maar hij is ontwerp-tekenaar, constructeur en aannemer in één geworden. Dat zou men vroeger een stolpenbouwmeester hebben genoemd.

TRUUS ZONNEVELD

De opmerking ‘Wél een groot verschil’ wuift hij weg. ‘Bouwen en telen hebben juist veel overeenkomsten. Als tuinder en aannemer werk je met en tegen de natuur om je product sterker te maken. En bewoners hebben net als groenten, fruit en bloemen licht en zuurstof nodig. Tuinders en aannemers zijn bovendien altijd op zoek naar vernieuwing, verbetering en efficiëntie. Voor mij geldt ook nog eens dat zowel de schoonheid van een bloem als van een stolp me echt raakt.’

Maarten woont in een ‘jonge’ stolp op Zandwerven bij Spanbroek, die hij in 1990 eigenhandig met nieuwe

en gebruikte duurzame materialen uit het niets opbouwde. Jawel, met overal vloer- en wandverwarming, een noviteit in die jaren.

‘Als jochie hielp ik onze buurman met melken, gier uitrijden, het rieten dak ragen. Prachtig vond ik dat. Onze overburen hadden net als wij een stolp. Ik kan me elke kleur en spijker nog voor de geest halen.’ Op school was hij geen held in taal en rekenen. Hij is ‘n echte “beelddenker”’. Nog kan hij zich opwinden wanneer theorie hoger wordt gewaardeerd dan praktijk. Doorzettingsvermogen – via de LTS, MTS en Avondopleiding HTI bouwkunde, vele leerscholen in de praktijk – plus liefde voor het ambacht leidde uiteindelijk naar het zelfstandig ondernemerschap. Hij ontwerpt en vervaardigt landelijke keukens, authentieke huizen, aanbouwingen, boerderijen en

monumenten. Altijd met liefdevol oog voor het oorspronkelijke karakter en nieuwe uitvindingen. En toen kwam de recessie. Eind 2014 trok hij bijna ‘de stekker eruit’. Zijn gespecialiseerde bouw- en renovatiebedrijf in De Goorn staat nu weer fier overend, en dat maakt Koning dolgelukkig. Monumenten en vooral stolpboerderijen hebben zijn hart gestolen. ‘Bouwen is zo’n mooi vak.’

Wat maakt de stolp zo mooi?

‘De verhoudingen! Dat imposante, hoge dak in combinatie met de laagte eronder. Kicken hoor, in elke stolp waar ik naar binnenstap. En natuurlijk de omgeving. Stolp en landschap horen bij elkaar. Bij iedere restauratie speur ik naar bijzondere details uit het verleden als muurtjes, makelaars of varkensdeurtjes. Ik ga terug naar de oorsprong. Wat is de essentie van

dit pand of deze stolp. Want wat er ook gebeurt aan verbouwingen, ‘de ziel’ moet erin blijven. Sommigen kopen een oud pand om vervolgens alles weg te halen. Snap jij dat?! Op die manier haal je de kilte naar binnen. Ik pleit voor het bewaren of terugbrengen van originele details. Dat gaat goed samen met modern comfort en duurzaamheid. Daarom ben ik ook stolpenambassadeur.’

Je hebt zelf met de nodige zweetdruppels een nieuwe stolp gebouwd. Wat zou je jonge stolpenkopers willen adviseren?

‘Blijf nuchter! Denk niet romantisch. Probeer zoveel mogelijk zelf te doen, want je portemonnee loopt leeg bij een stolpverbouwing. Alles wat je aanpast heeft grote financiële consequenties omdat zo’n ding zo groot is. Wees niet bang om fouten te maken. Daar leer je van. Maak lange dagen en heb geduld. Dan duurt een verbouwing maar een jaar of vier. Maar gróót dat de beloning is!’

Am bassadeur

Zekerheid. Altijd dichtbij

De zekerheid dat je goed verzekerd bent. Is dat niet waar het écht om draait bij verzekeringen? Dan bent u bij De Veenhoop op het juiste adres, voor een goed advies en een goed product. De Veenhoop, gewoon bij u in de buurt. Wij kennen de omgeving, wij kennen de mensen en weten wat zij wensen, van particulier tot agrariër tot ondernemer.

Verzekeren zonder winstoogmerk

Het bijzondere aan De Veenhoop is dat wij werken zonder winstoogmerk. Wij zijn een coöperatie, een onderlinge verzekeraar die werkt met leden, u betaalt dus op basis van kostprijs. Juist dat unieke karakter zorgt voor maatwerk en uitgebalanceerde verzekeringen. En nog leuker: is er weinig schade in de regio? Dan krijgt u een deel van uw premie terug!

Scherp en onafhankelijk

Wij bieden eigen polissen voor alles wat met wonen te maken heeft, maar ook met risico's als brand, storm, glas en andere gevaren. Voor de overige verzekeringen bemiddelen wij voor vrijwel alle landelijke verzekeraars, waardoor wij altijd een keuze kunnen maken uit de beste mogelijkheden. Scherp en onafhankelijk.

De juiste verzekering vinden kan soms een zoekplaatje worden. De Veenhoop houdt het graag duidelijk en simpel. Kom kennis maken en ontdek het zelf.

Hoornseweg 2, 1687 ND WOGNUM, telefoon 0229 57 22 57
www.ovmdeveenhoop.nl, info@ovmdeveenhoop.nl

DARS- OF DORSDEUREN

In elke stolpboerderij tref je ze aan, die reusachtige dubbele dars- of dorsdeuren. Meestal groen aan de buitenkant en soms, als de darsdeuren zich aan de wegkant bevinden, met fraai versierde bovenlichten. Aan de voorkant dus en als het even kan moet er dan ook ook boerensier bij, zoals je vaak ziet in West-Friesland. Soms heeft een van de darsdeuren een loopdeurtje en die is dan weer het allermooist als er een witgeschilderde omlijsting omheen zit. Dan valt ie op in 't donker. Darsdeuren waren nodig om vooral geladen boerenwagens naar binnen te kunnen rijden.

VIJZELBERG

De firma's Commissaris en

Vis maakten deze hooiopslagen met beweegbaar dak voornamelijk in de eerste helft van de vorige eeuw. Vier betonpalen met op elke punt een metalen wiel en onderling verbonden met zogenaamd windverband. Bovenop een licht uitgevoerd puntdak (golfplaat) met vier gaten als doorvoer van de palen. Het dak kon via een kabel en een slinger op en neer worden getakeld naarmate de hoeveelheid hooi vorderde of slonk. Vijzelbergen worden nog steeds gebruikt, maar nu als garage voor tractoren en karren, open opslagruimte voor allerlei materialen en goederen, carport, dichte schuur (met drie of vier wanden), eenvoudig of luxe zomerhuisje of als reclamezuil. Zoals die bij 't Verlaat met een oproep vooral in het Nieuw-Amsterdamsche Weekblad te adverteren. Vijzelbergen zijn innovatief agrarisch erfgoed en blijken door alternatief gebruik nog steeds populair.

STAATSIEDEUR

Rouw- en trouwdeur wordt de staatsiedeur ook wel genoemd. Het is in alle gevallen de 'koninklijke' entree van een stolpboerderij, die zoals de namen al duiden, alleen wordt gebruikt wordt bij een overlijden of een huwelijk. Voor het overige blijft deze deur gesloten. In Westwoud is het beroemde voorval opgetekend, dat tijdens een officieel bezoek van de koningin zelfs voor haar de staatsiedeur niet werd geopend. In West-Friesland vindt men sowieso veel staatsiedeuren. De een nog mooier dan de ander. Ze zijn uitgerust met panelen, bovenlichten met levensbomen of koeien, hardstenen dremfels, gietijzeren roosters, bewerkte stijlen, versierde deurkalven en soms met sierlijk uitgevoerd houtsnijwerk. Staatsiedeuren dienen om mee te pronken. Ze zijn dan ook stuk voor stuk een sieraad voor oog en stolp.

stolpentaal

WILLEM MESSCHAERT

DAKSPIEGEL

Er is geen sterker symbool voor geborgenheid van mensen en (in het verleden) vee, dan de piramidale kapvorm. De piramides van de polder worden niet voor niets de dragers van het Noord-Hollandse landschap genoemd. Dat puntdak is een sterk merk, dat door pannen of riet of een combinatie daarvan wordt gedekt. In een rietgedekt dakvlak dat zich aan de zichtkant van de weg bevindt, wordt vaak een zogenaamde dakspiegel aangebracht. Ofwel een uitsparing in het rietdek dat meest met zwart verglaasde pannen wordt opgevuld. Geel riet en zwarte pannen geeft een opvallend contrast. Er zijn dakspiegels met grote, rechte uitsparingen, dakspiegels met trapsgewijs oplopende uitsparingen en dakspiegels met - zoals een bij een accolade - licht gebogen uitsparingen. Soms herken je in een dakspiegel zelfs een klok- of een tuitgevel. Het is allemaal sier en boerensjiek: in een dakspiegel kan immers niemand het haar kammen.

Aanpak volgens de 'duurzame stolpenlogica'

Hoe maak je je stolp duurzaam?

Boerenfamilies hadden het vroeger goed bekeken. 's Winters zaten ze er in hun stolp warmpjes bij en in de zomer was het er heerlijk koel. De stolp had toendertijd als agrarisch bedrijfspand een minimum aan CO₂ uitstoot en nauwelijks energiekosten. Eenvoudiger en duurzamer kon 't niet.

PETER VAN ZUTPHEN

Wil je als hedendaagse eigenaar je bezit duurzaam

inrichten, dan valt er heel wat van het verleden te leren. Houd het simpel, was toen en is ook nu ons credo. Combineer de kennis en ervaring van vroeger met nieuwe innovatieve technieken. Ofwel hanteer de aanpak 'duurzame stolpenlogica'. Dat leidt vaak tot unieke en adequate oplossingen. Voor de bouw van stolpen werd steevast gebruikgemaakt van natuurlijke materialen, met alle voordelen vandien. Het hout had een lang wordingsproces (afkomstig van bomen die langzaam groeiden) achter de rug. Riet en leem kwamen meestal uit de directe omgeving. Hergebruik was doodnormaal. Zo werden benodigde vierkantstijlen en liggers regelmatig uit gesloopte stolpen of molens gehaald.

Niet alleen de materiaalkeuze was doordacht en effectief. Ook bij de inrichting koos men voor handige oplossingen. Het woonvertrek werd vaak op het oosten gesitueerd zodat men 's morgens profijt had van het zonlicht en 's middags geen last van de hitte. Zout- en stormbestendige iepen aan de voorzijde van de boerderij lieten in de winter de zon door en zorgden 's zomers voor koelte in huis. Sommige stolpen waren zelfs voorzien van (zonne) luiken. Om de kachel te kunnen stoken werden vaak geriefhoutsingels aangelegd. Voorafgaand aan de zomer, als de koeien weer naar buiten gingen, werd de stal schoongeboend en geschilderd. De familie ging op de stal wonen en creëerde zo meer woonruimte. In de winter werd op de stookkosten bespaard doordat men zich terugtrok, meestal in een enkel woonvertrek met bedsteden. Deze werden dan aan de vierkantszijde ingepakt met de voorraad winterhooi voor de koeien, en dat gaf uiteraard een geweldige isolatie.

Isoleren met houtvezelplaten

Net als vroeger biedt het gebruik van natuurlijke materialen voordelen. Het voorkomt verstikking, rot en schimmels in het

Voorbeeld 1 (foto vorige pagina)

De klussenlijst van Nieuw Bouwlust

Nadat Ineke de Morée en Peter van Zutphen in 1972 Bouwlust (1875) hebben aangekocht, pakken zij gestaag de restauratie aan. De stolp, tot die tijd in handen van een boer met gemengd bedrijf, staat dan al twee jaar leeg, is verarmd en vervallen. Stap voor stap voeren ze hun plannen voor verduurzaming uit. In 2015 mag de vlag uit: woonerf Nieuw Bouwlust heeft de ‘nul energienorm’ bijna bereikt. Petje af voor het geduld en doorzettingsvermogen van de eigenaren.

Een greep uit de klussenlijst van de afgelopen jaren: plaatsing van nieuwe ramen met hoogwaardig isolatieglas in de oorspronkelijke kozijnen (behalve dat dit veel fraaier oogt dan voorzetramen isoleert het ook nog eens uitstekend), versterking van de voorgevel met houtvezelplaten, aanleg van een energievloer (hoogwaardige isolatie met cv- slangen en met geverfd parket afgewerkt), installatie wandverwarming, plaatsing zonnecollectoren (500 ltr buffervat), plaatsing 18 pv panelen achterin de tuin, installatie van kleine lucht/water warmtepomp (Techneco, Elga) met rendementsverbetering van ca. 35% op de gas cv-ketel. Daarnaast verwarmen Peter en Ineke alleen de gebruiksruintes, en dichten ze tijdelijk kieren. Last but not least schaffen ze een hoogrendement houtkachel aan met 1,5 m3 houtverbruik per jaar.

Er zijn nog uitstekende kozijnbouwers die zonder problemen een niet haaks raam kunnen produceren voor dubbelglas met hoog rendement!

vele gebruikte hout. Ging de tocht vroeger dwars door de boerderij heen, waardoor schimmels en rot weinig kans kregen, tegenwoordig zoeken we naar minder Spartaanse methoden om de problemen te tackelen. Isolatie van monumentale boerderijen is een complex en risicovol aspect van de verlangde verduurzaming. Ook de keuze van de isolatiematerialen zorgt voor hoofdbrekens. Vaak kan de isolatie van de gevels aan de binnenzijde eenvoudig en niet te dik worden uitgevoerd met damp-open geperste houtvezelplaten. Deze verhogen de isolatiewaarden en kunnen luchtdicht worden afgewerkt met damp-open kalkstuc. Met dezelfde ingreep kan ook het binnen-spouwblad worden versterkt, waarmee je voorkomt dat er ingrijpende maatregelen moeten worden genomen om het uitbollen van gevels te verhelpen. Het resultaat is mooi om te zien, maar pakt gunstig uit voor de energiekosten.

Een absolute ‘nul energie-norm’ is voor stolpen sowieso geen eenvoudige opgave. Het risico dat bouwfysische en cultuurhistorische aspecten worden verwaarloosd, is niet gering. Gelukkig kennen we tal van mooi verbouwde stolpen die met behulp van de duurzame stolpenlogica de ‘nul energienorm’ hebben bereikt. Overweeg een kleine warmtepomp, die geschakeld wordt met de bestaande cv-ketel en een besparing kan opleveren van ongeveer 35% gasverbruik. De overheid geeft op dit moment een subsidie van ongeveer 50% van de totale aanschafkosten.

De meeste eigenaren beseffen hun geliefde

Houd het simpel, was toen en is ook nu ons credo. Ofwel hanteer de aanpak ‘duurzame stolpenlogica’.

stolp vraagt om een andere en duurzame aanpak. Sommigen trekken zich, net als hun voorgangers in het verleden, in de winter terug in een kleiner verwarmd deel van de woning en verwarmen de rest op een laag pitje. Ze kleden zich binnenshuis in de wintermaanden ook warmer, doen aan eenvoudige maar effectieve kierdichting, hergebruiken oude materialen en schaffen hoogwaardige houtkachels aan. Prima, maar wij adviseren ook nieuwe technieken als zonnecollectoren, energievloeren, wand- en plafondverwarming, warmtegevels, eenvoudige warmtepompen, LED-verlichting en zelfs de elektrische deken en infraroodverwarming.

Neem de zonnecollector met boiler (300 tot 500 ltr). Daarmee beschik je naast warmwater voor direct gebruik voor douche en cv, ook over een voorraad warm water. Let wel op de locatie van de collectoren. Leg ze bij voorkeur niet op het dak van de stolp, maar overweeg andere creatieve oplossingen als het dak van een bijgebouw, schuur of garage. Mensen die nog herinneringen hebben aan De Kleine Aarde en de Twaalf Ambachten weten dat er veertig jaar geleden al voor al deze systemen zelf te bouwen goedkope alternatieven werden gevonden. We komen nog regelmatig lieden tegen die op de kennis en ervaring uit die

tijd voortbouwen. En wat te denken van de gashouders van vroeger op het boeren erf in de polder? Dé oplossing voor boerenfamilies in een tijd dat er in het buitengebied nog geen gasleidingen lagen.

Terug naar de verbouwing van nu. Pak je het ingrijpend aan? Kijk dan hoe je optimaal kunt isoleren en kies voor nieuwe afgiftesystemen (vloer, wand, plafond, hout/pelletkachel). Ook door HR- glas aan te brengen bespaar je op de energiekosten. En laat je niet vertellen dat dat te ingewikkeld is. Er zijn nog uitstekende kozijnbouwers die zonder problemen een niet haaks raam kunnen produceren voor dubbelglas met hoog rendement!

Meerjarenplan

Een meerjarenplan is een onmisbare houvast. Een plan dat stap voor stap toewerkt naar een gasloze stolp. Neem alle factoren die van invloed zijn mee in het plan, zoals gedrag van de bewoners, de levensloop en het gebruik van het pand, de ligging van de boerderij, bomen en aanplanting, energiekosten, een gezond binnenklimaat, de koppeling van noodzakelijke verbouwingen en het aanbod van nieuwe technieken als pv panelen, zonneboiler, warmtepomp, hoge rendements houtkachel, pelletkachel, isolatieglas. Dit alles uiteraard met respect voor de historische en waardevolle details.

Meer weten?

Kennis en ervaring delen?

Via de Stolpencommunity Vierkantdelers bereiken we meer. Zie: <https://community.monumenten.nl/stolpencommunity>

Het plan is om het hoofdgebouw ‘de stolp’ zorgvuldig aan te pakken. Daarnaast koestert zij de wens om de woonvertrekken te verduurzamen. Men bedenkt een ingenieuze en smakvolle oplossing om duurzaam te kunnen verbouwen en tegelijkertijd de vele oorspronkelijke details te behouden. Het hoofdgebouw wordt zomerwoning, waardoor de energiekosten laag blijven en de familie bovendien volledige aandacht kan schenken aan de restauratie van de stolp en de herbouw van de voormalige schuur. Deze wordt omgetoerd tot comfortabele winterwoning. Qua materiaalgebruik, constructie en energievoorziening willen zij de CO2-uitstoot

zo laag mogelijk houden (nul energie). Deze splitsing van een zomer- en winterwoning biedt een unieke oplossing. Waarmee het dilemma om te kiezen tussen verduurzaming en brandveiligheid of behoud van oorspronkelijke elementen is opgeheven. Het kan blijkaar: de kool en de geit sparen. Het plan is klaar en wacht op goedkeuring van de gemeente.

FOTO: AAD HOLKAMP

Heeri Bloem van het Polderhuis vult de pelletkachel

Voorbeeld 3

Pakket aan oplossingen voor het 17e eeuwse Polderhuis

In 2016 kopen Heeri Bloem en Juliëtte Hulzebos het voormalige Polderhuis aan de Noord Zijperweg in Wieringerwaard. Ze gaan er wonen met hun drie zonen. Daarnaast verhuren zij een deel als trouwen vergaderlocatie. De fraaie 17e eeuwse stolp, gebouwd als onderkomen voor het waterschap en tot 1989 gemeentehuis, is rijksmonument. De laatste restauratie, onder architectuur, dateert van 1952. De hoge stookkosten van het verouderde verwarmingssysteem vormen, eufemistisch uitgedrukt, een pittige uitdaging.

Na wikken en wegen kiezen de nieuwe bewoners voor een pelletkachel en zonneboiler met twee buffervaten voor verwarming en warmwater. De zonnecollectoren worden op de garage in de achtertuin geplaatst. De buffervaten beschikken over voldoende capaciteit voor mei tot oktober (nagenoeg geen gasverbruik). Daarna springt de pelletkachel bij. Vloerverwarming zorgt voor extra rendement. Door kieren te dichten en achterzetramen te plaatsen kan ad hoc en tijdelijk op de energiekosten worden bespaard. Maar tegelijkertijd werken Heeri en Juliëtte aan definitieve oplossingen waaronder gevelisolatie aan de binnenzijde. De veranderingen worden nu stap voor stap uitgevoerd. In de winter worden alleen de woonvertrekken verwarmd.

FOTO: KENNETH STAMP

Voorbeeld 2

Boerderij Berwout spaart kool en geit

In de Noord-Hollandse duinen bij Egmond Binnen verrijst in 1875 de stolpboerderij Vogelenwater, ook wel boerderij Berwout, als onderdeel van een ontginningsplan van Willem I. De toenmalige bewoners houden koeien en schapen, telen op enkele duinakkers, jagen en werken in de schelpvisserij. De familie Duyvis, die het boerderijtje onlangs kocht, waardeert de gave karakteristieken van deze originele duinhoeve.

Architecten Maud en Dagobert bouwden duurzame Buitenwerkplaats

Stolp uit de as herrezen

Min of meer bij toeval stuiten Maud en Dagobert, beiden architect, in 2005 op een stolpboerderij in de Starnmeerpolder. Tijdens hun zoektocht naar een 'buiten' als werkplek voor zichzelf en andere stedelingen en als aanvulling op hun Amsterdamse woning, raken ze in de ban van de stolp. 'Wow, zo stoer, karaktervol en met zoveel mogelijkheden'.

EVELIEN THÖNE

Op de Starnmeerdijk staat een bord 'te koop' bij een door brand getroffen exemplaar. Hopla, auto in z'n achteruit, het erf op, door de ramen turen en samen besluiten dat dit het is: hier gaan hun handen van jeuken.

'Het was een gribusellende', zegt Maud Aarts. 'Er zat een groot gat in het dak, de vierkantspalen waren kleddernat en aangetast. We zijn meteen gaan tekenen. Flink ingrijpen was gezien de bouwkundige situatie noodzakelijk. We

wilden behouden wat nog overeind stond, maar ook stoere ingrepen toepassen, zoals bij een stolp past. Uiteindelijk hebben we de stoute schoenen aangetrokken en onze droom aan de gemeente gepresenteerd.'

Duurzaam tot op het bot

Van meet af aan staat vast dat ecologie en duurzaamheid een grote rol spelen in de herontwikkeling. Om de energiekosten van zo'n groot pand laag te houden wordt warmtekoedeopslag toegepast met vloerverwarming. Afvalwater wordt gezuiverd met een helofytenfilter en als kroon op het werk wordt in 2018 het dak voorzien van zonnepanelen. 98 ultramoderne zonnepanelen die in het dakvlak liggen zodat 'dat mooie grote zwarte vlak, zo typerend voor stolpdaken', gaaf blijft.

'Architecten zijn veelzijdig', zegt Maud. 'Als experts op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, weten we ook een beetje van bouwfysica,

constructie, landschap, sociale patronen, noem het maar. Voor dit project verzamelden we kennis bij technisch specialisten, loonwerkers uit de regio en natuurlijk bij De Vrienden van de Stolp.'

Nieuwe perspectieven

Nu is de stolp een beauty. Hendaags, sfeervol, licht en zeer doelmatig voor groepen die graag in een warme comfortabele sfeer vergaderen, een workshop of training volgen. Indien gewenst met overnachting en uitstekende biologische maaltijden. Jawel, bereid met ingrediënten uit de moestuin en hoogstamboomgaard die Maud met liefde onderhoudt. En dat alles met dat eindeloze uitzicht over de polder, goed voor nieuwe inzichten, nieuwe perspectieven en een ruime frisse blik op de zaak.

En? Is het ideaal verwezenlijkt?

'Haha, nou, tegen de tijd dat de stolp uit de as was herrezen, was het crisis en besepte ik me dat

het niet vanzelf storm zou lopen. Een stevig businessplan hadden we niet. We koesterden een soort socialistisch ideaal: onze mazzel delen met anderen en elkaar inspireren. Dat was een tikkeltje naïef. We moesten allebei fulltime aan de bak op de Buitenwerkplaats. Werken aan het concept, de marketing, het onderhoud van gebouwen en erf, en als host. Delen met anderen blijkt een hele onderneming te zijn. Daarnaast ben ik adviseur ruimtelijke kwaliteit van een welstandsc commissie en docent op de Academie van Bouwkunst. Vroeger werkte ik aan grote, meeslepende internationale projecten. Dat mis ik wel eens, want nu zit ik met m'n voeten in de klei. Maar hoe heerlijk is het als alles wat je doet een stapje in de goede richting is? Je moet een lange adem hebben voor zo'n onderneming, maar de ruimte en geweldige plek geven alle vertrouwen.'

www.buitenwerkplaats.nl

Fietsen langs een verscheidenheid aan stolpen

De route die in Medemblik begint en eindigt, voert langs gevarieerde landschappen en dorpsgezichten. Van de stadsboerderijen in Medemblik tot de stolpen van het platteland in de lintdorpen Oostwoud, Midwoud, Benningbroek en Sijbekarspel. Verderop in Twisk is het ook flink genieten van een ongekende stolpdichtheid, veelal rijksmonumenten.

De hele route met verhalen kunt u vinden op <https://www.boerderijenstichting.nl/stolpennieuws/er-op-uit-in-stolpenland/>

FIETSRUTE MEDEMBLIK EN OMSTREKEN

AFSTAND 28,2 KM

START: OUDE HAVEN MEDEMBLIK

Het Rijke Land

EEN SELECTIE VAN STOLPEN
OP DE ROUTE

Twisk – dorpsweg 69. De Oldehoeve, de oudste stolp van Twisk is 100 jaar ouder dan het jaartal boven de deur.

Twisk – Dorpsweg 79. Stolp met aangebouwde stolpschuur en bakstenen tuitgevel.

Twisk – dorpsweg 108. De Witte Hoeve heeft een stenen halsgevel en stamt uit de 18e eeuw.

Twisk – dorpsweg 118. De ronde schoorsteen dateert van 1630. En uit 1885 komen de raamversieringen.

Opperdoes – Westeinde 4. Zorgvuldig gerestaureerde West-Friese stolp, vermoedelijk 17e-eeuws met stenen halsgevel en timpaan van 1864.

Opperdoes – Gouw 7. Gave stolp met dakspiegel en ronde schoorsteen.

Medemblik – Achterom 36. Eerste stadsboerderij uit 1693, Pakhuys genoemd. Nu een woonhuis.

Oostwoud – Oosteinde 17. Noord-Hollandse stolp met houten topgevel. Genaamd De Blaai.

Benningbroek – Dr. de Vriesstraat 12. 17e-eeuwse stolp met een houten topgevel uit 1862 en een rouw- en trouwdeur met bovenlicht.

MAATWERK,
DE PERFECTE
OPLOSSING!

BoudewijnHosmus[®]
Keukenambacht

KRUISWIJK 30 | 1761 AR ANNA PAULOWNA | 0223 52 00 55 | BOUDEWIJNHOSMUS.NL

SMUIGER

Toen de kachel eenmaal gemeengoed was geworden hadden hooggeplaatste rookvangers geen functie meer. De schouw werd kleiner waardoor een lage rookvang ontstond, de smuiger. De smuiger werd over het algemeen bekleed met sierlijk gedecoreerd tegelwerk waarbij aansluiting werd gezocht bij de schoorsteenmantels uit de stedelijke architectuur. Bijbelse figuren waren populair, maar bijvoorbeeld ook landschappelijke motieven, bloemboeketten en dieren. In de rijkere boerderijen werd de achterwand aan de bovenzijde soms sterk naar voren gebogen. Hierdoor kreeg de stookplaats een overheersende plaats in de kamer en werd de aandacht getrokken naar het bijzondere tegelwerk.

ZOMERSTAL

Wanneer in het voorjaar het rundvee de stal verliet, nam de boerin de gelegenheid om de stal grondig schoon te maken en klaar te maken voor bewoning in de zomer. Na de schoonmaak werd de stal geschilderd en uitbundig versierd. De muren werden gewit of geblauwd en van een geteerde plint voorzien. De stenen van de rollaag van de grup (goot in de stal voor opvang van mest en gier) werden, naar eigen smaak, vaak afwisselend per twee beschilderd. Na het schilderwerk werd de stal aangekleed en ingericht. Over de koegang werd een loper of biezen matten gelegd. De koeschotten werden voorzien van geborduurde tapijtjes, aardewerken schalen en porseleinen borden die niet mooi genoeg waren voor de pronkkamer. Het inrichten van een zomerstal had vooral praktische redenen: vanuit de stal was men eerder buiten en dichtbij de werkruimte van de kaasmakerij.

stolpentaal

RENEE STROOMER

OPKAMER

De opkamer is de kamer boven de kelder. De kelder bevindt zich voor ongeveer de helft onder de grond waardoor de kamer boven de kelder hoger ligt dan de andere ruimtes in de boerderij. De opkamer werd meestal gebruikt als slaapvertrek, maar in de rijkere boerderijen ook wel als nette kamer. De opkamer werd dan mooi ingericht en toonde de welvaart van de bewoners. De kamer werd alleen tijdens bijzondere gebeurtenissen gebruikt. In de pachtboerderijen van gefortuneerde de stedelingen was de opkamer vaak ingericht als herenkamer. Als de eigenaar zijn boerderij bezocht, verbleef hij in deze kamer.

VIERKANT

Het vierkant is het hart van de stolp, hier steunt het enorme piramidale dak op en werd het hooi in opgetast. De ruimten om het vierkant heen werden gebruikt als woongedeelte, stal en wagenschuur. Het hout voor het vierkant kwam voornamelijk uit Scandinavië en het Oostzeegebied. De slappe veengrond van het 'oude land' en de zompige klei in de droogmakerijen vroegen om een simpele fundering. Het enkele vierkant bestaat dan ook slechts uit vier stijlen op gemetselde poeren die een ongeveer vierkante gebintconstructie vormen met twee zogenaamde vaste gebinten, gekoppeld door liggende bovenbalken. Het dak en de wanden van de boerderij dienden louter ter afdichting en hadden geen dragende functie.

De Nieuwe Proef: stolp van melk en honing

‘Innovatie van nu is de traditie van morgen’

Er gloort nieuw leven voor de stolp. Nu we noodgedwongen afscheid moeten nemen van veel stolpen als puur agrarische onderkomens, dienen zich allerlei initiatieven aan waarin de stolp zijn nut bewijst als eigentijds en voedselgerelateerd verblijf. Eten van eigen bodem of streek is namelijk hot.

PETER VAN ZUTPHEN
EN ARIE VAN DEN BRAND

We bezochten Arie van den Brand, een boerenzoon die opgroeide in een warm nest, tussen de koeien, schapen, geiten, kippen, eenden en fazanten, en met veel liefde voor de natuur. Na zijn opleiding aan de Landbouwhogeschool in Wageningen spande hij zich op allerlei manieren in voor de productie van goed en gezond voedsel en voor de introductie van milieuverbeterende en biologische teeltmethoden. Daarmee inspireerde en begeleidde hij vele boeren, boerinnen en hun organisaties op weg naar nieuwe agrarische praktijken; zowel op sociaal- economisch als op ecologisch gebied. Samen met een vriendengroep stichtte Arie in de Wogmeer De Nieuwe Proef, een woongemeenschap met zestien bewoners, waarvan de jongste twee en de oudste 67 jaar is. Deze voormalige proefboerderij voor graslandcultuur is nu het onderkomen van acht wooneenheden die verspreid over het erf liggen.

Arie treffen we, zoals zo vaak, achter het fornuis in de gezellige grote professionele keuken, waar op dat moment een kookworkshop wordt gegeven. Enthousiast vertelt hij over de lol die hij beleeft aan het koken met groente en kruiden van eigen erf. Als enige gepensioneerde van de woongroep, heeft hij nu eenmaal meer tijd om te koken. ‘Wij kozen voor een respectvolle omgang met de stolp als cultureel erfgoed, inclusief het erf en een duurzame aanpak. Gelukkig gaf de gemeente ons een vergunning om de bestaande schuur af te breken en een nieuw pand met voorname-lijk tweedehandsmaterialen te bouwen, bij

FOTO: AAD HOLKAMP

Op het erf lopen Noord-Hollandse blauwen, een gezellige kip.

FOTO: DE NIEUWE PROEF

ons in de volksmond: 'het chateau'. Een aantal van ons heeft hier zijn kantoor of werkruimte en er was ruimte voor enkele logeerkamers met eigen toilet en douche. Mogelijkheden voor airbnb liggen nog open! Op zolder slaan we de hooibalen op voor de paarden en schapen, een zeldzaam ras Schoonebekers. Superlekker lamsvlees.'

Paradijs

Woongroep De Proef legt een grote daden-drang aan de dag. Na grote verbouwingen in 2004 en 2005 werden achtereenvolgens kassen gebouwd (100 m²), weiland aangekocht (3.4 ha) certificaten behaald voor biologisch en Skal voor paarden en schapen én er werd een hoogstamboomgaard met oude rassen aangelegd (1.7 ha). Arie: 'Daar telen we alles wat je maar kunt bedenken. Van snijbiet en capucijners tot gele boterbomen en postelein. Op het erf hebben we kippen rondlopen en een haan, de zogenaamde Noord-Hollandse blauwen. Bijzonder aan te bevelen, een gezellige kip die na een paar jaar heerlijke soep geeft! Samen met Landschap Noord-Holland hebben we de boomsingel voorzien van een struiklaag met streekeigen soorten, waaronder vlier en hondsroos en verschillende stinsenplanten. In het voorjaar groeit hier de smaakvolle daslook. Wat een variatie en rijkdom hè?! Minstens even gevarieerd zijn onze groente- en fruitsoorten. Van

druiven, vroege en late abrikoos, perzik, nectarine, tomaten, witte en groene komkommers, pepers, paprika's, aubergines tot padrons! Maar ook mispels, kweeperen, rozebottels en Japanse wijnbes, vroege groentes als sla, bloemkool, rucola en winterpostelein.'

'De kas is in de winter de ideale plek voor de ochtendkrant en koffie in het zonnetje. Achter de kas timmerden we een mooi elegant kippenhok. Daarachter vind je onze bloemen- en kruidentuin, die elk jaar een grotere rijkdom biedt. Het behoud van oude rassen, zowel wat de dieren als de planten betreft, staat hoog in ons vaandel. En op zo'n erf als het onze mag een vispaaiplaats niet ontbreken. Gepassioneerde vrijwilligers, waaronder oud fruittelers van de Noord-Hollandse POM hielpen bij aanleg van de boomgaard. Hoogstamspecialist Joke van der Ban snoeit ieder jaar samen met ons de oude appelrassen. Alles wordt geperst bij Mobipers in de Betuwe. En mogelijk volgt dit jaar de eerste ciderverkoop, fruit en sap gaat naar vrienden en kennissen en een stalletje aan de weg. En via www.proefkantoor.nl. De agrarische natuurvereniging (Hollands Noorden) gaf onlangs subsidie voor de hoogstamboomgaard.'

De Nieuwe Proef als broedplaats

De nieuwe proefboerderij van Arie en zijn vrienden heeft zich ontwikkeld tot een uniek en sterk concept met tal van nieuwe functies: wonen, voedselproductie, eten en educatie. De gedreven bewoners wonen dichtbij Hoorn, Alkmaar, Amsterdam en trekken zich na gedane arbeid terug in een prettige woongemeenschap met een rustgevend erf, moezerij en boomgaard met een keur aan heerlijke producten. Er wordt samen gekookt, met bewoners, vrienden en burens. Komende winter wordt een Syrische kok ingehuurd. Ook in Noord-Holland

groeit de belangstelling voor biologisch, lokaal, ambachtelijk, seizoensgebonden en gezond voedsel. De VPRO neemt bij de stolp in een oud schuurtje op het erf het maandelijks kinderboekprogramma De Proefkeuken op.

Het project is kortom een lichtend voorbeeld voor een jonge generatie stolpbewoners. Niet om deze woongroep te imiteren, maar juist om hen te prikkelen om eigen keuzes te maken voor nieuwe vormen van verdienmodellen. Bijvoorbeeld voor voedselproductie in combinatie met kinderopvang, zorg, bed and breakfast of met een winkel, camping of yogaschool. Al die functies in één stolp past in de nieuwe trend van wonen dichtbij de natuur en evengoed dichtbij de stad. Vaak kunnen met de financiële opbrengst de kosten van het onderhoud worden gedekt, en in de meest gunstige gevallen verdient men er een inkomen mee.

BSNH wil de jonge generatie en ervaren stolpbewoners bij elkaar brengen om door het delen van kennis en ervaring de overdracht van een stolp met nieuwe functies te stimuleren. Jong inspireert oud en oud inspireert jong. Met de onlangs door BSNH opgezette Community Vierkantdelers wordt een sterk fundament gelegd om elkaar te steunen en te helpen. Innovatie van vandaag is de traditie van morgen. Zoals de agrarische bedrijfstak in Noord-Holland eeuwenlang in was voor vernieuwing en zodoende wereldfaam en een schat aan kennis over voedselproductie kon vergaren, zo wil ook BSNH innoveren, overdragen en inspireren. Alles voor een nieuw leven voor de stolp.

'De kas is in de winter de ideale plek voor de ochtendkrant en koffie in het zonnetje.'

FOTO: KENNETH STAMP

Voor andere voorbeelden zie:

www.eerlijkenheerlijk.eu
www.klompshoeve.nl
www.slowfood.com
www.berkhout-boerenkaas.nl
www.hetkoeienhuis.nl
www.deboerenkaas.nl
www.productenvandeboer.com
www.bijteun.nl
www.hoeveslagerijleeuwenhorn.nl

Houd de website
www.boerderijstichting.nl
in de gaten voor het
Stolpencollege De Nieuwe
Proef.

Irma geniet van 'het beste van twee werelden'

Werken in de stad, wonen op het platteland

Als Irma Stroet, bewoonster van de mooiste authentiek gerestaureerde langhuisstolp in Hoogwoud, buitenstaanders rondleidt, merkt ze het iedere keer weer: het doet mensen wat. 'In deze boerderij uit 1650 is nog heel goed te zien hoe mensen vroeger leefden. Die geschiedenis bepaalt voor een deel wie we nu zijn. Kennis over je 'roots' geeft houvast.'

EVELIEN THÖNE

Toen de stolp veertien jaar geleden werd aangekocht, was Irma al diep onder de indruk van de talloze originele elementen in deze stolp én in het omliggende erf die bewaard waren gebleven. Weliswaar sterk verwaarloosd maar wel degelijk zichtbaar en te restaureren. Irma verdiepte zich in die historische details en vroeg zich af waartoe ze dienden. 'Het was geen luxe leven dat men hier leidde en alles diende een praktisch doel, heel bijzonder.'

Van meet af aan staat vast dat ze

al die aspecten wilden bewaren. Zoals de raampjes boven de deuren waarvoor een plankje met een olielamp prijkt zodat deze twee kamers tegelijk kan verlichten, of de prachtige plavuizen, de os-senbloedrode houten wanden, de indeling, maar ook de windsingels van wilgen, de drinkkuil voor het vee en de hoogstamboomgaard, alles is nog altijd intact. Voor de provincie Noord-Holland reden om deze stolp in 2013 tot 'mooist verbouwde stolp' uit te roepen. Een schoolvoorbeeld van succesvolle herbestemming en restauratie.

Trots en creatief

De uitverkiezing maakte Irma trots, maar ook bewust van de waarde van stolpen voor Noord-Holland. Ze werd gevraagd toe te treden tot het bestuur van de Boerderijenstichting Noord-Holland Vrienden van de Stolp. Nu zet ze zich als ambassadeur in om de resterende

stolpen te behouden, en anderen te inspireren om creatief met mogelijke problemen om te gaan. 'Het zijn grote panden waar vaak veel aan moet gebeuren. Maar voor wie slim organiseert, zelf graag de handen uit de mouwen steekt en een beetje makkelijk in het leven staat – je zag een hoop spinnenwebben hè – is dat geen probleem. De oplossingen voor herbestemming van een boerderij vind je niet in de VT-Wonen. Daar heb je anderen voor nodig. En met elkaar kom je ver!'

Dagelijks geniet Irma van de rust en de stilte in en rond de stolp. Na een dag hard werken als manager bij Jeugdbescherming in hectisch Amsterdam, vindt ze het heerlijk om 's avonds nog wat in de tuin te werken. Ze heeft onlangs nog een kippenren in elkaar geknutseld. 'Wat ik niet zelf kan doen besteed ik uit, het buitenschilderwerk

bijvoorbeeld. Vier leenschapen houden het gras kort en de pomologische vereniging snoeit de fruitbomen. Ideaal. Ik houd van het uitzicht, de weersveranderingen die je hier zo goed ziet aankomen, de haast meditatieve rust. Maar ik vind het ook heel fijn om op maandag weer naar Amsterdam te rijden. Met alles wat bij het stadsleven hoort, de dynamiek, de bijzondere mensen, de verhalen en gebeurtenissen.'

Multi-ingetbaar

Thuis mijmert ze over alle mogelijkheden die de stolp nog biedt. Drie kwart van de ruimte wordt namelijk niet gebruikt. 'Je zou hier heel goed 'silent retreats' kunnen organiseren, een Bed & breakfast starten, ik zou een deel kunnen verhuren als oefenruimte voor muzikanten, of als workshopruimte. Je kunt hier ook grootse feesten organiseren, want niemand heeft last van je. Of wat te denken van huiskamerconcertjes, theatervoorstellingen... Een stolp is multi-ingetbaar!'

Levende stolperven

Veel mensen koesteren de wens om comfortabel op het ruime en groene platteland te wonen. Naast te koop staande stolpen bieden ook verwaarloosde stolpen een kans aan ondernemende jonge mensen om deze droom waar te maken. Maar tussen droom en daad staan vaak allerlei bezwaren, zoals strenge regels voor bewoning in landbouwgebied, financiële hobbels en infrastructurele uitdagingen.

ANGELI POULSSEN EN PETER VAN ZUTPHEN

De belangstelling voor verkrotte stolpen neemt langzaam weer toe. Jonge ambitieuze stellen steken de handen uit de mouwen en pakken de boel aan. In de praktijk komen ze daarbij ook allerlei problemen tegen; hoe kom ik aan een goed ontwerp met behoud van de krachtige oervorm, hoe financier ik dit project, hoe vind ik een gepaste nieuwe functie en hoe kan ik het oorspronkelijke karakter van het erf weer terughalen? De Boerderijenschtiging Noord-Holland Vrienden van de Stolp (BSNH) stelt zich de vraag hoe deze initiatiefnemers structureel ondersteund kunnen worden bij het realiseren van hun droom.

Willemieke Ottevanger en Jan Willem Zijker op hun levende stolperf

Bij deze ondersteuning denken we aan voorlichting en educatie, maar vooral ook aan maatwerk in de vorm van advies afgestemd op de specifieke vraag van de (toekomstige) eigenaren. Hoe mooi zou het zijn om samen met nieuwe bewoners de stolp opnieuw in te delen, de schuren bewoonbaar te maken en zo meerdere plekken te creëren voor wonen en werken op een erf. Op die manier ontstaat een levendig en rendementvol erf, dat wel z'n agrarische uitstraling behoudt: het Levende Stolperf.

BSNH wil in samenwerking met andere partijen een aanbod ontwikkelen om initiatieven met advies te ondersteunen, waarbij alle relevante aspecten als nieuwe functies, business plan, cultuurhistorische- en landschappelijke waarden, de sociaal-economische betekenis voor de regio aan de orde komen. Een uitdagende klus gericht op behoud en versterken van kwaliteit van stolpen. Met het ontwikkelen van het concept Levende Stolperven kunnen we als Vrienden van de Stolp een brug slaan tussen belangen van eigenaren, boeren, cultuurhistorie en het landschap. Het hernieuwde stolperf als eigentijds antwoord op alle ontwikkelingen, die de komende jaren in het landelijke gebied op ons afkomen.

De Stolpencommunity Vierkantdelers heeft daarbij de potentie om de uitgebreide kennis en ervaring van de Vrienden te mobiliseren om daarmee (toekomstige) bewoners samen met professionals te ondersteunen. Mooie voorbeelden en verhalen worden online en in bijeenkomsten gedeeld met een brede groep geïnteresseerden.

FOTO: HOLLANDE HOOGTE

Ontwikkeling met kwaliteitsambities

Bij het ontwikkelen van het concept voor de 'Levende Stolperven' bouwt de BSNH voort op studies, die een aantal jaren geleden in Overijssel zijn uitgevoerd onder de naam 'Knoopen, Nieuw Leven in het buitengebied', van architecten Van Paridon en de Groot, en anderen.

In hun essay 'Levende erven' schrijven zij: "Boerenerven vormen een belangrijk onderdeel van het landschap. De transformatie van deze erven is geen bedreiging voor het landschap, maar een potentiële sterke kracht die benut kan worden voor de versterking van kwaliteit, vitaliteit en duurzaamheid van het landelijk gebied".

Voor de BSNH is het stellen van heldere en hoge kwaliteitsambities een voorwaarde bij deze ontwikkeling. Dit zijn de vijf belangrijkste:

- Het behoud en de ontwikkeling van de stolp in zijn oervorm
- Versterking van het landschap
- Vergroting van de toegankelijkheid landelijk gebied
- Verbreding van het palet aan nieuwe functies voor de stolp
- Ontwikkeling van bestendige agrarische functies in een kleinschalig landschap.

Oervorm stolp, exploded view, Jan-Richard Kikkert

Niels Kooij timmert erop los

Ondernemen in een oude stolp

WILLEM MESSCHAERT

Daar staat-ie dan. De stolpboerderij 'Klein Begin' stralend als een lichtreclame langs de Provincialeweg N9 (Alkmaar-Den Helder) in hartje Sint Maartensvlotbrug. Op deze perfecte A1-zichtlocatie aan de westzijde van de drukke dorpsstraat een opvallend voorbeeld van stolpbehoud door herbestemming. Een herbestemming met naast wonen en recreatie, opnieuw werken onder het piramidale dak, want de jonge Niels Kooij (1984) vestigde er tevens zijn gelijknamige timmerbedrijf. 'Niels Kooij Timmerwerken' vermeldt een bord op een van de groengeschilderde darsdeuren aan de wegzijde. Net zoals voorheen de boerensier in 't oog moest lopen, valt ook vandaag de dag deze bescheiden reclame-uiting gegarandeerd op. Opvallen in positieve zin doet bovendien deze fraai gerenoveerde stolpboerderij, die met een sterke economische drager binnen het vierkant de toekomst weer glorieus tegemoet kan zien.

Met vallen en opstaan

Toen Niels deze stolp vijf jaar geleden kocht, stond deze al meer dan tien jaar leeg en was waarschijnlijk al langer in onbruik geweest. Het onderhoud was weliswaar zwaar achterstallig en de bouwkundige staat op sommige plekken niet meer op orde, maar het vierkant was nog in goede staat en de houten constructie van de stolpboerderij stond nog recht overeind. Ten slotte bleek de rietgedekte kap van de stolp dun en dus lek. Niels kon de verleiding van dit pand op deze plek langs het Noord-Hollands kanaal niet weerstaan. Hij zag in de ruimte van de stolp met een dubbel vierkant de uitgelezen kans zich te verzelfstandigen en zijn éénmans timmerbedrijf verder te ontwikkelen. Geld voor aankoop was er na lang onderhandelen toch voldoende en de rest van het karwei kon Niels zelf wel klaren, zo was de naar later zou blijken, misleidende gedachte. Het werd uiteindelijk allemaal te druk en te veel voor iemand alleen. Niels betaalde een hoge prijs voor het najagen van zijn stolpendroom. Hij raakte overspannen. Een persoonlijke optater en een fikse tegenslag in het proces.

Maar hij liet zich niet klein krijgen en 'zette de kop ervoor', want de naam 'Klein Begin' moest toch ergens voor staan? Dat moest toch wel iets betekenen? Wat voor de stolpboerderij gold, was ook van toepassing op het oorspronkelijke idee? Niels hervond zichzelf en

pakte het project weer op. Gaandeweg keerden het plezier en de motivatie terug om van de stolpboerderij, waar hij naar eigen zeggen 'helemaal verliefd op is', een plek te maken voor een nieuwe start.

Achteraf

Was hij maar nooit zo driest begonnen, denkt hij nu. En dat wil hij elke aspirant stolpenkoper meegeven. 'Maak eerst een zo ver mogelijk uitgewerkt plan, anders verdrink je net als ik in de zee aan mogelijkheden die een stolp nu eenmaal biedt. Kies je voor een stolp,

doe het dan met overtuiging. Een stolp heeft heel veel te bieden, zeker als je wonen met werken wilt combineren. Een stolp past bij ondernemerschap en omgekeerd, zoveel is zeker. Voor jonge, ondernemende lieden is een stolp ideaal om hun droom waar te maken. 'Ruimte zat', aldus Niels. 'Naast de werkplaats van mijn timmerbedrijf is er in 'Klein Begin' zelfs ruimte voor de exploitatie van twee recreatieverblijven.' Stolpenhoed af, diepe buiging en daarom is een stolpaward voor dit inspirerende voorbeeld van Niels Kooij op z'n plaats. Proficiat, Niels.

Stolpeigenaren Cor en Ria Spijker:

‘We hebben een prachtleven’

Ruimte, licht en kleurenpracht zijn overweldigend in deze stolp. De Veerhof in Oostwoud – stolpboerderij met erf, natuurcamping, weiland, 30 schapen en een hoogstamboomgaard – is een lieflijk plaatje. Lieflijk én rendabel.

TRUUS ZONNEVELD

De camping van stolp-eigenaren Cor en Ria Spijker trekt namelijk 6.000 gasten per jaar van over de hele wereld. Extra inkomsten worden gehaald uit de bootjesverhuur en de weidegrond waarvoor zij subsidie voor de weidevogelbescherming ontvangen. Cor: ‘Honderd euro per gruttnest, het houdt niet over, maar alla, we zijn natuurfreaks.’

Boerenzoon Cor en tuindersdochter Ria leren elkaar in 1969 kennen in de Nadorst in Blokker. Na hun

huwelijk wonen zij jarenlang in Callantsoog. Maar De Veerhof waar Cor is opgegroeid, trekt altijd. ‘Als jongetje sliep ik in de bedstede. Deed ik de deurtjes open, dan zag ik aan de ene kant de koeienkonten op stal, aan de andere kant de woonkamer.’ Cor’s oudste broer en zijn moeder bestieren jarenlang de veehouderij. Vanaf 1994, na het overlijden van zijn broer, houdt Cor jarenlang de boerderij draaiende. ‘s Morgens vroeg voordat hij naar zijn werk gaat – hij is ingenieur bij Grontmij, later projectleider ruilverkavelingen – rijdt hij naar Oostwoud om de beesten te verzorgen en zijn bejaarde moeder te ondersteunen. ‘s Avonds herhaalt zich hetzelfde patroon. In 2000, nadat zijn moeder is overleden, betrekken Cor en Ria de stolp. Ze openen achter de boerderij een natuurcamping. In 2005 verbouwen ze De Veerhof rigoureus, maar met liefde voor elk historisch detail. Ria: ‘We pakten het relaxed aan. Cor zegde zijn baan op en we

woonden in een caravan naast de stolp. We zagen het als een leuk avontuur.’

Is De Veerhof economisch rendabel?

Cor: ‘Wij hadden het voordeel dat de stolp al ons eigendom was. Even zo goed hebben we flink geïnvesteerd. Na tien jaar begint dat z’n vruchten af te werpen. Je moet geen topinkomen verlangen, maar het volstaat.’ Ria: ‘Het is niet “romantisch” of “leuk”, maar gewoon ons bedrijf. En dat gaat prima, vooral met hulp van onze drie zonen die af en toe bijspringen. Zij hebben een gezin, een eigen zaak, een drukke baan, maar komen hier graag om te hooien en de dieren te verzorgen.’ Cor: ‘Overheden richten zich nog te veel op het traditionele agrarische bedrijf. Er zou veel meer aandacht en geld moeten komen voor de nieuwe boeren die net als wij landschap, erfgoed en natuur beheren, en dat combine-

ren met toerisme. Dat is immers de toekomst.’

Wat staat er tegenover al jullie inspanningen?

Cor: ‘Een prachtleven! De rust is een verademing. Als onze weekendgasten vrijdagavond vanuit de Randstad op De Veerhof aankomen, gestrest en geïrriteerd, denk ik: “O jee, die hebben een zware week achter de rug”. Zondagavond als ze weer naar huis gaan, zijn het compleet andere mensen. Ontspannen en tevreden.’

Denken jullie al over de opvolging?

Ria: ‘Ach, we zien wel. We zijn niet van die ‘uitstippelaars’. Bovendien, het gaat nog steeds prima.’ Cor: ‘Ik ben 72, maar ik voel me 32. Plannen hebben we zat. Afbouwen, de boel laten verrommelen of de standplaatsen permanent verhuren aan seizoenwerkers, gaat niet gebeuren. Als bezitter van zo’n unieke stolp ben je het aan je stand verplicht om de zaak netjes over te dragen aan de volgende generatie. Of dat nu een van onze zonen is of een buitenstaander.’

bassadeur

Stolpencommunity Vierkantdelers

ANGELI POULSSEN

Samen weten we meer, samen kunnen we meer

Willen we de stolpen behouden, dan is de kennis en begeestering van de huidige stolpbewoners cruciaal. Door de jaren heen hebben stolpeigenaren, vele professionals en liefhebbers een schat aan ervaring opgebouwd. Stolpbewoners weten uit ervaring hoe je een erf kunt indelen, hoe je nieuwe functies creëert, een vergunning aanvraagt, wat een warmtepomp oplevert en wie de beste rietdekker in de buurt is. Als je als stolpbewoner over een groot netwerk kunt beschikken aan mede-stolpbewoners is dat nuttig en kan dat veel opleveren.

De Boerderijstichting Noord-Holland Vrienden van de Stolp (BSNH) wil daarom zorgdragen voor meer en steviger contact tussen stolpbewoners onderling en –liefhebbers. Zodat er verbinding ontstaat, meer informatie wordt uitgewisseld en (toekomstige) bewoners elkaar kunnen inspireren. Bovendien kunnen de Vierkantdelers als groep het verschil maken in de lobby naar de gemeenten. Daarom is de BSNH, samen met partners RCE, PNH, NRF en AEN een nieuw project gestart:

de Stolpencommunity Vierkantdelers. Alles onder het motto, 'samen weten we meer en kunnen we meer'.

Ambassadeurs

Het goede voorbeeld wordt uitgedragen door ambassadeurs die zelf een stolp ontwikkelen of dat al succesvol hebben afgerond. Zij zijn het stolpenavontuur aangegaan en willen graag hun kennis delen.

Onze ambassadeurs van links naar rechts: Ineke de Morée, Maarten Koning, Willemieke Ottevanger, Lidy Duyvis, Ank van de Horst, Irma Stroet, Eric Duyvis, Jan Willem Zijlker, Maurice Peeters, Arthur Verhulst, Juliette Hulzebos, Heeri Bloem en Marco Roodzant. ■ Niet op deze foto maar elders in dit magazine: Cor en Ria Spijker, Maud Aarts en Dagobert Bergmans. Overige ambassadeurs: Martine Duyvis, Willem Kesteloo en twee jonge stellen uit Hoogwoud: Steven, Jessyca, Desley en Noor.

Ieder heeft zijn eigen verhaal en expertise.

Heb je ook een aanstekelijk stolpenverhaal? Wil je kennis delen of op een andere manier iets betekenen? Meld je aan op info@boerderijenstichting.nl.

Gedurende het jaar organiseren we voor de Stolpencommunity Vierkantdelers programma's en ac-

tiviteiten. De stolpencolleges over duurzaamheid en erfdelen staan nog in 2018 op het programma. Zie daarvoor ook www.boerderijenstichting.nl

Via <https://community.monumenten.nl/stolpencommunity> vindt je een schat aan informatie over de stolpencommunity. Word ook deelnemer en praat mee!

Colofon

Uitgever: Boerderijstichting Noord-Holland Vrienden van de stolp

Projectmanagement en eindredactie: Fresh Future, Angeli Poulssen

Tekstredactie: Zonneveld & Thöne, Beverwijk

Vormgeving: Curve – Mags and More, Henk Stoffels

Fotografie: Kenneth Stamp, Mart Groentjes, Aad Holkamp ea.

Beeldredactie: Anna Groentjes, Angeli Poulssen

Druk: Boereboom Drukwerkconsultancy
Oplage: 3500

Foto's omslag: Kenneth Stamp, cover: Camping Veerhof, achterzijde: Boerderij Berwout

Zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever mag niets uit deze uitgave worden overgenomen, vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Provincie
Noord-Holland

Dit magazine is tot stand gekomen met financiële bijdragen van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en provincie Noord-Holland.

KLAVER
MAKELAARDIJ

SPECIALIST IN DE VERKOOP & AANKOOP VAN STOLPBOERDERIJEN

NEEM CONTACT MET ONS OP

www.klavermakelaardij.nl | 0226-414008

BUITEN
STATE
makelaars

Stolphart

*Hoe vierkant uw lijnen
hoe hoekig uw sterke bouw
recht als 't spoor der treinen
is het voorkomen van jou.*

*Benen in spreidstand
in 't licht van 'n spot
ik verloor m'n verstand
bij het skelet van een dot.*

*Nog puur constructivistisch
pen en gat, zwaluwstaart
van hout en kubistisch
imago van een stolphart.*

Willem Messchaert

BOERDERIJENSTICHTING
NOORD-HOLLAND
VRIENDEN VAN DE STOLP

ZONDER STOLPEN ZOU NOORD-HOLLAND NOORD-HOLLAND NIET MEER ZIJN